

ТРЕЋЕ ОДЕЉЕЊЕ

ОДЛУКА

Представка број 4159/15

Ахмет КАМЕНИЦА и други против Србије

Европски суд за људска права (Треће одељење), на заседању већа 4. октобра 2016. године у саставу:

Luis López Guerra, *председник*,
Helena Jäderblom,
Helen Keller,
Dmitry Dedov,
Branko Lubarda,
Pere Pastor Vilanova,
Alena Poláčková, *судије*,
и Fatoş Aracı, заменик секретара одељења,

С обзиром на горе наведену представку поднету 24. децембра 2014. године,
С обзиром на запажања која је поднела Тужена влада и запажања подносилаца представке у одговору,
С обзиром на коментаре које је поднела Влада Босне и Херцеговине,
После већања, одлучује како следи:

ЧИЊЕНИЦЕ

1. Списак подносилаца представке утврђен је у додатку. Сви подносиоци представке су држављани Босне и Херцеговине и пред Судом их заступа госпођа Т. Дробњак, адвокат из Београда.
2. Владу Србије (у даљем тексту: „Влада“) заступа њен заступник, госпођа Н. Плавшић.

А. Релевантна позадина

3. Након проглашења независности у односу на бившу Социјалистичку Федеративну Републику Југославију (СФРЈ) у марту 1992. године, у Босни и Херцеговини је избио сурови рат. Више од 100.000 људи је убијено а више од 2.000.000 њих је расељено због „етничког чишћења“ или општег насиља. Следеће локалне снаге биле су главне стране у сукобу: АРБХ¹ (углавном састављена од Бошњака² и лојална централним органима у Сарајеву), ХВО³ (углавном састављена од Хрвата⁴) и ВРС⁵ (углавном састављена од Срба⁶).

¹ Армија Републике Босне и Херцеговине (Војска Босне и Херцеговине).

² Бошњаци су били познати као Муслимани до рата 1992-95. Израз „Бошњаци“ (Бошњаци) не треба мешати са изразом „Босанци“ (Босанци) који се користи за држављане Босне и Херцеговине, без обзира на њихово етничко порекло.

³ Хрватско вијеће одбране (Хрватско веће одбране).

⁴ Хрвати су етничка група чији припадници могу бити из Хрватске или других бивших конститутивних република СФРЈ укључујући и Босну и Херцеговину. Израз „Хрват“ обично се користи за припаднике етничке групе, без обзира на националност; њега не треба мешати са изразом „Хрватски“, који се обично користи за држављане Хрватске.

⁵ Војска Републике Српске (Војска Републике Српске)

Сукоб се завршио у децембру 1995. године када је Општи оквирни мировни споразум („Дејстонски споразум“) ступио на снагу између Босне и Херцеговине, Хрватске и Савезне Републике Југославије (коју је 2006. године наследила Србија).

4. Жепа, град у источној Босни и Херцеговини, налази се неких дванаест километара од границе са Србијом. Пре рата он је имао мање од 3.000 становника, од којих су већина били Бошњаци. За време рата, Жепа је била једна од три бошњачке енклаве у источној Босни окружена са ВРС⁷. Савет безбедности Уједињених нација ју је 1993. године прогласио „безбедном зоном“⁸.

5. У Жепи је 1995. године живело између 6.500 и 8.000 људи, од којих су неких две трећине била расељена лица из других делова Босне и Херцеговине⁹.

6. ВРС је 12. јула 1995. године напала „безбедну зону“ Жепе, и освојила је 25. јула. Следећих дана, неколико стотина Бошњака, углавном способних мушкараца који су одбили да се предају снагама ВРС – успело је да пређе границу и пребегне у Србију¹⁰. Међу њима су били и подносиоци представке.

Б. Околности предмета

7. Чињенице предмета, како су их стране изнеле, могу се сумирати како следи.

8. Када је ВРС заузела Жепу, подносиоци представке су прешли границу у Србију из Босне и Херцеговине, надајући се да ће моћи да нађу уточиште у трећој земљи. Открио их је стражар ВЈ¹¹ и одвео их у два прихватна центра. Подносиоци представке тврде да су добили обавештење да имају статус ратних заробљеника; изгледа да су неки од њих заиста били припадници АРБХ али су неки били цивили. Први прихватни центар, Шљивовица, налазио се у општини Чајетина, а други, Митрово Поље, у општини Александровац, оба у Србији. Прихватни центар Шљивовица налазио се у напуштеним радничким баракама, а прихватни центар Митрово Поље у некадашњој рекреативној установи за децу.

9. Док су постојали, прихватне центре су обишли представници Међународног комитета црвеног крста и Државне комисије за нестала лица

⁶Срби су етничка група чији припадници могу бити из Србије или других конститутивних република СФРЈ укључујући и Босну и Херцеговину. Израз „Србин“ обично се користи за припаднике етничке групе, без обзира на националност; њега не треба мешати са изразом „Србијанац“ који се обично користи за држављане Србије.

⁷Сребреница и Горажде су друге две.

⁸Савет безбедности Уједињених нација је 1993. године затражио, поступајући према Поглављу VII Повеље, да све умешане стране третирају Сребреницу, Сарајево, Тузлу, Жепу, Горажде и Бихаћ, као и њихову околину, као „безбедну зону“ у којима не би требало да буде оружаних напада и других непријатељстава (Резолуција 819 од 16. априла 1993. године и 824 од 6. маја 1993. године).

⁹Види пресуду Поповић и други МКЦБЈ (Међународни кривични суд за бившу Југославију), ИТ-05-88, ст.667-670, 10. јун 2010. године.

¹⁰Поповић и други, цитирана у горњем тексту, ст. 731-738

¹¹Војска Југославије (Војска Савезне Републике Југославије).

Босне и Херцеговине. Ови други су израдили извештај у коме се наводи да су услови у прихватним центрима узнемиравајући.

10. У периоду од јануара до априла 1996. године УНХЦР је омогућавао пребацивање из притворних центара у треће земље, а центри су затворени у априлу 1996. године.

11. Фонд за хуманитарно право, невладина организација из Београда је 6. септембра 2011. године поднела кривичну пријаву у име подносилаца представке Тужилаштву за ратне злочине Србије против више од 50 појединаца за наводне ратне злочине. У кривичној пријави се тврди да су, када су подносиоци представке откривени на граници Србије, војска и полиција против њих користиле силу и пребациле их у горе наведене прихватне центре. Оба прихватна центра чували су полицајци српске полиције и ниједан подносилац није смео да их напусти. Према наводима подносилаца представке, током боравка у центрима они су стално вербално вређани, исмејавани, шутирани и ударани, и тучени песницама, палицама, кабловима, лопатама и металним шипкама. Неки су опушцима опечени по кожи, терани да пију воду помешану са моторним уљем, а неки су и сексуално злостављани (посебно, неки подносиоци представке су приморавани да се сексуално међусобно иживљавају). Подносиоци представке за које се сумњало да су припадници АРБХ били су изложени посебно суровом поступању и били приморани да учествују у међусобним тучама, да гледају директно у сунце, померају тешко камење, а ускраћивана им је и лекарска помоћ.

12. Центар за хуманитарно право је у кривичној пријави поднео изјаве лица из притворних центара, лекарску документацију, документацију Међународног комитета црвеног крста и Државне комисије за нестала лица Босне и Херцеговине, као и друге доказе. Међу онима који су наводно учествовали у мучењу, Центар је идентификовао припаднике Државне безбедносне агенције Србије, полицајце и војне службенике разних чинова.

13. Тужилаштво за ратне злочине је 23. септембра 2011. године извршило прелиминарну проверу информација које су подносиоци представке доставили и затражило да Министарство унутрашњих послова и Министарство одбране доставе информације у вези са кривичном пријавом.

14. Министарство унутрашњих послова је Тужилаштву 17. новембра 2011. године и 2. децембра 2011. године доставило два извештаја. У извештајима је наведено да је стање у центрима било углавном добро, да центри нису били затворени оградом, и да су они којима су били у њима добили статус избеглица и имали приступ лекарским услугама, кантини, пошти, телефону, банци и приватним посетама и обиласцима службеника међународних организација. Док један од извештаја описује стање у прихватном центру Шљивовица као незадовољавајуће, стање у прихватном центру Митрово Поље описано је као смештај са квалитетом „хотелског смештаја“.

15. Тужилаштво за ратне злочине је 1. марта 2013. године обавестило Центар за хуманитарно право да не налази никакав основ за покретање кривичне истраге пошто се наводна дела не могу класификовати као ратни злочини или неки други злочин у надлежности Тужилаштва за ратне злочине. Подносиоци

представке су 8. априла 2013. године уложили уставну жалбу пред Уставним судом Србије тврдећи да је дошло до повреда чл. 2, 3. и 6. Конвенције. Уставни суд је 4. фебруара 2014. године одбацио уставну жалбу подносилаца представке као некомпатибилну *ratione materiae* са одредбама Устава, налазећи да обавештење у питању није дело које је одлучујуће у погледу људских права подносилаца представке.

16. Апелациони суд у Београду је 13. јуна 2014. године, поступајући по парничној тужби за накнаду штете коју су поднела два подносиоца представке, Енес Богиловић и Мушан Џебо, донео правоснажну пресуду у парничном поступку којом је утврдио да су подносиоци представке у питању претрпели „интензивно мучење и нечовечно поступање“ а да су „подносиоци представке претрпели без сваке сумње најтежу патњу коју појединац може да доживи“. Суд је даље описао поступке чувара према двојици подносилаца представке и другим лицима у центру као „понашање ... тешко достојно људског бића“. Сваком тужиоцу је досуђено по 300.000 динара (РСД) на име нематеријалне штете.

17. Одлука Уставног суда достављена је пуномоћнику подносилаца представке 2. јула 2014. године.

V. Релевантно домаће право и пракса

1. Одредбе у вези са застарелошћу кривичне одговорности

(а) Кривични законик Савезне Републике Југославије

18. Кривични законик Социјалистичке Федеративне Републике Југославије из 1976. године („Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“ – „Сл. лист СФРЈ“ – број. 44/76, 36/77, 34/84, 37/84, 74/87, 57/89, 3/90, 38/90, 45/90 и 54/90 и „Службени лист Савезне Републике Југославије“, бр.35/92, 16/93, 31/93, 37/93, 24/94 и 61/01, и „Службени гласник РС“, број 39/03) био је на снази до 1. јануара 2006. године. Његове релевантне одредбе наведене су у даљем тексту.

19. Члан 95. регулише рокове застарелости кривичне одговорности. Релевантни делови гласе како следи:

“(1) Ако није другачије прописано овим закоником, кривична одговорност застарева:

- 1) двадесет пет година од датума када је кривично дело учињено у случајевима када закон прописује смртну казну или казну затвора од двадесет година;
 - 2) петнаест година од датума када је кривично дело учињено када закон прописује максималну казну дужу од десет година;
 - 3) десет година од датума када је кривично дело учињено када закон прописује максималну казну дужу од пет година;
 - 4) пет година од датума када је кривично дело учињено када закон прописује максималну казну дужу од три године;
 - 5) три године од датума када је кривично дело учињено када закон прописује максималну казну дужу од годину дана;
- ...”

20. Члан 100. истог законика гласи како следи:

„Застарелост кривичне одговорности не важи за кривична дела обухваћена чл. 141-145. овог законика [геноцид и ратни злочини] нити за кривична дела за која је застарелост прописана међународним уговорима“

(б) Кривични законик Републике Србије

21. Кривични законик Републике Србије („Службени гласник Републике Србије, бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012 и 104/2013) ступио је на снагу 1. јануара 2006. године.

Члан 103. регулише рокове застарелости кривичне одговорности. Релевантни делови гласе како следи:

„(1) Ако није другачије прописано овим закоником, кривична одговорност застарева:

- 1) двадесет пет година од датума када је кривично дело учињено у случајевима када закон прописује казну затвора од тридесет до четрдесет година;
- 2) двадесет година од датума када је кривично дело учињено када закон прописује максималну казну дужу од петнаест година;
- 3) петнаест година од датума када је кривично дело учињено када закон прописује максималну казну дужу од десет година;
- 4) десет година од датума када је кривично дело учињено када закон прописује максималну казну дужу од пет година;
- 5) пет година од датума када је кривично дело учињено када закон прописује максималну казну дужу од три године;
- 6) три године од датума када је кривично дело учињено када закон прописује максималну казну дужу од годину дана;

...”

22. Члан 100. истог закона гласи како следи:

„Застарелост кривичне одговорности не важи за кривична дела обухваћена чл. 370-375. овог законика [геноцид и ратни злочини] нити за кривична дела за која је застарелост прописана међународним уговорима.“

2. Одредбе о ратним злочинима, злочинима против човечности и мучењу

(а) Кривични законик Савезне Републике Југославије (на снази до 1. јануара 2006. године)

23. Члан 142 –Ратни злочини против цивилног становништва

„(1) Ко кршећи правила међународног права за време рата, оружаног сукоба или окупације нареди да цивилно становништво буде подвргнуто убиствима, мучењу, нехуманом поступању, биолошким експериментима, великој патњи или нарушавању телесног интегритета или здравља, расељавању или пресељавању или присилном одајемошћу или превеођењу у другу веру, присиљавању на проституцију или силовања; примењивању мера застрашивања и терора, узимању талаца, колективном кажњавању, противзаконитом одвођењу у концентрационе логоре и другом противзаконитом затварању, лишавању права на правилно и непристрасно суђење; присиљавању на службу у оружаним снагама непријатељске силе или у њеној обавештајној служби или администрацији; присиљавању на принудни рад, изгладњивању становништва, конфисковању имовине, пљачкању имовине становништва, противзаконитом и самовољном уништавању или присвајању у великим размерама имовине које није оправдано војним потребама, узимању незаконите и несразмерно велике контрибуције и реквизиције, смањењу вредности домаћег новца или противзаконитом издавању новца или ко изврши неко од наведених дела, казниће се затвором најмање пет година или смртном казном.“

24. Члан 144 –Ратни злочини против ратних заробљеника

„Ко кршећи правила међународног права нареди да се према ратним заробљеницима врше убиства, мучења, нечовечна поступања, биолошки, медицински или други научни експерименти, узимања ткива или органа ради трансплантације, наношење великих патњи или повреда телесног интегритета или здравља, присиљавање на вршење службе у оружаним снагама непријатеља, или лишавање права на правично и непристрасно суђење или ко изврши неко од наведених дела, казниће се затвором најмање пет година или смртном казном“

(б) Кривични законик Социјалистичке Републике Србије

25. Кривични законик Социјалистичке Републике Србије („Службени лист Социјалистичке Републике Србије, бр. 26/77, 28/77, 43/77 и 20/79) био је на снази до 1. јануара 2006. године. Његове релевантне одредбе гласе како следи:

26. Члан 53 – Тешка телесна повреда

„(1) Ко другог тешко телесно повреди или му здравље тешко наруши, казниће се затвором од шест месеци до пет година.

(2) Ко другог телесно повреди или му здравље наруши тако тешко да је услед тога доведен у опасност живот повређеног или је уништен или трајно и у знатној мери ослабљен који важан део његовог тела или који важан орган, или је проузрокована трајна неспособност за рад повређеног, или трајно и тешко нарушење његовог здравља или унакаженост, казниће се затвором од једне до десет година.“

(в) Кривични законик Републике Србије (на снази од 1. јануара 2006. године)

27. Члан 121 – Тешка телесна повреда

„(1) Ко другог тешко телесно повреди или му здравље тешко уништи, казниће се затвором од шест месеци до пет година.

(2) Ко другог тешко телесно повреди или му здравље наруши тако тешко да је услед тога доведен у опасност живот повређеног или је уништен или трајно и у знатној мери оштећен или ослабљен неки важан део његовог тела или важан орган или је проузрокована трајна неспособност за рад повређеног или трајно и тешко нарушење његовог здравља или унакаженост, казниће се затвором од једне до осам година.

(3) Ако је услед дела из ст. 1. и 2. овог члана наступила смрт повређеног лица, учинилац ће се казнити затвором од две до дванаест година.“

28. Члан 137 – Злостављање и мучење

„(1) Ко злоставља другог или према њему поступа на начин којим се вређа људско достојанство, казниће се затвором до једне године.

(2) Ко применом силе, претње или на други недозвољени начин другоме нанесе велики бол или тешке патње с циљем да од њега или од трећег лица добије признање, исказ или друго обавештење или да се он или неко треће лице застраши или незаконито казни, или то учини из друге побуде засноване на било каквом облику дискриминације, казниће се затвором од шест месеци до пет година.

(3) Ако дело из ст. 1. и 2. овог члана учини службено лице у вршењу службе, казниће се за дело из става 1. Затвором од три месеца до три године, а за дело из става 2. затвором од једне до осам година.“

29. Члан 371 – Злочин против човечности

„Ко кршећи правила међународног права, у оквиру ширег или систематског напада упереног против цивилног становништва, нареди: вршење убистава; стављање становништва или једног његовог дела у такве животне услове који воде њиховом потпуном или делимичном истребљењу, поробљавању, принудном пресељавању, мучењу или силовању; принуђивање на проституцију; присиљавање на трудноћу или стерилисање ради промене етничког састава становништва; прогањање или протеривање на политичкој, верској, расној, националној, етничкој, културној, полној или каквој другој основи, затварање или отмицу лица без давања информација о томе како би им се ускратила правна заштита; угњетавање расне групе или успостављање доминације једне такве групе над другом; или друге сличне нехумане поступке којима се намерно проузрокују тешке патње или озбиљно угрожава здравље или ко изврши неко од наведених дела, казниће се затвором од најмање пет година или затвором од тридесет до четрдесет година.“

30. Члан 372 – Ратни злочини против цивилног становништва

(1) Ко кршећи правила међународног права за време рата, оружаног сукоба или окупације нареди: да се изврши напад на цивилно становништво, насеље, поједина цивилна лица, лица онеспособљена за борбу или на припаднике или објекте хуманитарних организација или мировних мисија; напад без избора циља којима се погађа цивилно становништво или цивилни објекти који су под посебном заштитом међународног права; напад на војне циљеве за који се знало да ће проузроковати страдање цивилног становништва или наношење штете цивилним објектима које је у очигледној несразмери са очекиваним војним учинком; да се према цивилном становништву врше телесне повреде, мучења, нечовечна поступања, биолошки, медицински или други научни експерименти, присилна стерилизација, узимање ткива или органа ради трансплантације или да се врше друге радње којима се нарушава здравље или наносе велике патње или нареди расељавање или пресељавање или присилно однародњавање или превођење у другу веру; присиљавање на трудноћу, проституцију или силовања; примењивање мера застрашивања и терора, узимање талаца, колективно кажњавање, противправна лишавања слободе и затварања; лишавање права на правилно и непристрасно суђење; проглашење права и радњи држављана непријатељске стране забрањеним, суспендованим или недопуштеним у судском поступку; присиљавање на службу у оружаном снагама непријатељске силе или у њеној обавештајној служби или администрацији; присиљавање на службу у оружаном снагама лица млађег од осамнаест година; присиљавање на принудни рад; изгладњавање становништва; противправно одузимање, присвајање или уништавање имовине у великим размерама које није оправдано војним потребама; узимање противправне и несразмерно велике контрибуције и реквизиције; смањење вредности домаћег новца или противправно издавање новца или ко изврши неко од наведених дела, казниће се затвором најмање пет година.

...

31. Члан 374 – Ратни злочини против ратних заробљеника

„(1) Ко, кршећи правила међународног права, нареди да се према ратним заробљеницима врше телесне повреде, мучења, нечовечна поступања, биолошки, медицински или други научни експерименти, узимање ткива или органа ради трансплантације или да се врше друге радње којима се нарушава здравље или наносе велике патње или нареди присиљавање на вршење службе у оружаном снагама непријатеља или лишавање права на правилно и непристрасно суђење или ко изврши неко од наведених дела, казниће се затвором најмање пет година.

(2) Ко нареди да се према ратним заробљеницима врше убиства или ко такво дело изврши, казниће се затвором најмање десет година или затвором од тридесет до четрдесет година.“

3. Закон о ратним злочинима из 2003. године

32. Овај закон (објављен у „Службеном гласнику Републике Србије“, број 67/03, измене објављене у „Службеном гласнику“, бр. 135/04, 61/05, 101/07 и 104/09) ступио је на снагу 9. јула 2003. године. У складу са овим законом основани су Тужилаштво за ратне злочине, Одељење полиције за ратне злочине и Одељења за ратне злочине Вишег суда у Београду и Апелационог суда у Београду. Они су надлежни за тешке повреде међународног хуманитарног права учињене на просторима бивше Југославије (види одељак 3. овог закона).

4. Пракса Тужилаштва за ратне злочине

33. У једном броју ранијих предмета у вези са ратним злочинима, ова канцеларија разматрала је рат у Босни и Херцеговини од 1992. године до 1995. године као интерни оружани сукоб (види пресуде у предметима *Шкорпиони*, *Зворник I*, *Бијељина*, *Приједор*, *Зворник II* и *Стари Мајдан*). Већина

оптужница у овим предметима ступила је на снагу до 2006. године. Правоснажне пресуде у већини случајева домаћи судови донели су до 2010. године.

5. Закон о облигационим односима

34. Чл. 199. и 200. Закона о облигационим односима (објављен у „Сл. листу СФРЈ“, бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 и 31/93) прописују, између осталог, да свако ко је претрпео страх, физички бол или душевну патњу због повреде његових права личности има право, у зависности од трајања и јачине повреде, да покрене спор ради финансијске накнаде пред парничним судовима и да, осим тога, тражи друге облике обештећења који могу да обезбеде одговарајућу нематеријалну накнаду.

ПРИТУЖБЕ

35. Подносиоци представке притужују се према чл. 3, 6. и 13. Конвенције због непостојања делотворне истраге њиховог наводног мучења.

ПРАВО

36. Подносиоци представке притужују се због тога што Тужена држава није испунила своје обавезе према процесном аспекту чл. 3, 6. и 13. Конвенције. Они су тврдили да ове одредбе захтевају од државе да води делотворну, непристрасну и темељну истрагу која може да доведе до идентификације и кажњавања одговорних за њихово злостављање. Суд сматра да све притужбе треба разматрати према члану 3. Конвенције, чији релевантни део гласи како следи:

“Нико не сме бити подвргнут мучењу или нечовечном или понижавајућем поступању или казни.”

А. Поднесци страна

37. Влада је оспорила допуштеност притужби по неколико основа.

38. Влада је прво изнела да је притужба подносилаца представке некомпатибилна *ratione temporis* са одредбама Конвенције пошто се наводно мучење десило пре 3. марта 2004. године, датума када је Конвенција ступила на снагу у односу на Тужену државу.

39. Влада је такође тврдила да подносиоци представке нису исцрпели све делотворне домаће правне лекове како се захтева чланом 35. став 1. Конвенције. Подносиоци представке су посебно пропустили да се жале на обавештење Тужилаштва за ратне злочине да није утврдило никакав основ за кривично гоњење пред вишим тужилаштвом.

40. Најзад, Влада је изнела да је у време када су подносиоци представке поднели своју кривичну пријаву, кривично гоњење наводних кривичних дела постало застарело. Наиме, како Србија није била страна у ратном сукобу, чл. 142. и 144. Кривичног законика који су активирани у време оружаног сукоба за њих нису важили (види ст. 23-24. у горњем тексту). Због тога, Тужилаштво за ратне злочине није имало основ да покрене кривични поступак за ратне

злочине док је застарелост спречавала кривично гоњење за мучење или тешку телесну повреду (види релевантно домаће право). Према томе, представка је поднета ван рока од шест месеци зато што су време када су поднели своју представку Суду, подносиоци представке требали да знају да више од шест месеци никакви кораци не би били предузети у вези са истрагом њихових навода.

41. Алтернативно, Влада је изнела да је представка очигледно неоснована.

42. Подносиоци представке нису се сагласили са примедбама Владе. Они су нагласили да се њихова представка односи на трајну ситуацију и стално повређивање Конвенције. По њиховом мишљењу, с обзиром да је њихова представка указала на извршење ратног злочина, другим речима, најтеже повреде људских права која подрива саме основе и вредности Конвенције њој својствене, њихова притужба је испунила проверу „вредности конвенције“ из судске праксе Суда (види *Japowiesci други против Русије*[ВВ], бр. 55508/07 и 29520/09, ст. 128-151, 21. октобар 2013. године).

43. У вези са примедбом због неисцрпљености домаћих правних лекова, подносиоци представке изнели су да им овај правни лек није био доступан у релевантном тренутку, пошто је у правни систем Србије уведен у каснијој фази, и ни у ком случају се не може сматрати делотворним правним леком.

44. Подносиоци представке изнели су да се њихова кривична притужба заснива на поузданим новим доказима који могу покренути мере нове истраге и да су неке истражне радње заиста предузете након ступања Конвенције на снагу. Подносиоци представке изнели су даље да би, с обзиром на обим повреда људских права на које се они притужују, било неразумно да се од жртава очекује да одмах реагују и покрену истражне радње непосредно након догађаја о којима је реч. С тим у вези, подносиоци представке тврдили су да су пре 2003. године, српски органи веома пропуштали да истражују кривична дела која су се десила за време сукоба у бившој Југославији. Тужилаштво за ратне злочине Србије основано је 2003. године и од тада је учињен значајан напредак у гоњењу ратних злочина, мада споро. Најзад, подносиоци представке тврдили су да кривична дела на која се притужују представљају ратне злочине према домаћем и међународном праву и да према томе не застаревају.

45. Као трећа страна, Влада Босне и Херцеговине се у својим поднесцима сагласила са поднесцима подносилаца представке и посебно тврдила да – због тога што је Србија умешана у сукоб у Босни и Херцеговини – подносиоци представке имају или статус ратних заробљеника или цивила заштићених према међународном хуманитарном праву.

Б. Оцена Суда

46. Суд не мора да разматра сва питања која су странке покренуле пошто је ова притужба у сваком случају недопуштена на основу следећег.

47. Суд подсећа да је сврха правила рока од шест месеци да унапређује безбедност права и штити органе и друга лица у питању од сваке неизвесности у дужем периоду (види *П. М. против Уједињеног Краљевства*

(одлука), број 6638/03, 24. август 2004. године). Оно такође треба да обезбеди могућност да се чињенице предмета утврде пре него што та могућност потпуно ишчезне, правичним разматрањем питања о коме је реч (види *Павленко против Русије*, број 42371/02, став 69, 1. април 2010. године).

48. Рок од шест месеци тече од датума правоснажне одлуке у процесу исцрпљивања домаћих правних лекова.

49. Суд је утврдио—у предметима који се односе на обавезу истраге према члану 2. Конвенције—да се када наступи смрт од рођака преминулог очекује да воде рачуна о напретку истраге о околностима и да своје представке подносе експедитивно пошто сазнају, или би требало да сазнају, да нема делотворне истраге (види *Vulutu Yavuz против Турске* (одлука), број 73065/01, 28. мај 2002. године; *Bayrami Yildirim против Турске* (одлука), број 38587/97, ЕЦХР 2002 III; и *Варнава и други против Турске* [ВВ], бр. 16064/90 и други, став 158, ЕЦХР 2009). Суд сматра да исто начело важи, по аналогији, за случајеве у вези са обавезом спровођења истраге према члану 3. Конвенције (види *Петровић и Гајић против Србије* (одлука), број 36470/06, 17. март 2015. године).

50. Ако се вратимо на предметни случај, Суд примећује да се подносиоци представке притужују због злостављања које се десило у периоду од јула 1995. године до априла 1996. године. Суд даље примећује да су подносиоци представке поднели кривичну пријаву Тужилаштву за ратне злочине 6. септембра 2011. године, после више од шеснаест година након спорних догађаја. Суд примећује да је, с обзиром на датум подношења кривичне пријаве, застарелост спречила кривично гоњење било ког дела уз изузетак ратних злочина.

51. Ако оставимо на страну питање да ли је тумачење закона тачно (види *Ђокић против Босне и Херцеговине*, број 6518/04, ст.16-17, 27. мај 2010. године и ауторитете цитиране у њима), очигледно је да Тужилаштво за ратне злочине доследно одбија да класификује злочине који су се наводно догодили на српској територији за време рата у Босни и Херцеговини као ратне злочине. То показује чињеница да ни у једном предмету не постоји оптужница Тужилаштва за ратне злочине за ратне злочине настале из сличних ситуација. Доследна пракса овог Тужилаштва је да сматра да је рат у Босни и Херцеговини интерни оружани сукоб у ком Србија није била страна (види став 33. у горњем тексту). Ова пракса је постала очигледна већ 2006. године када је на снагу ступила већина оптужница у вези са ратним злочинима почињеним у контексту сукоба у Босни и Херцеговини, или најкасније до 2010. године када су домаћи судови донели прве пресуде у овим предметима, тиме усвајајући ту праксу као законски валидну (види став 33. у горњем тексту). Суд према томе закључује да су 2011. године, у време када су они поднели своју кривичну пријаву, подносиоци представке требали да знају да неће бити кривичног гоњења. Сходно томе, њихова представка је поднета ван рока од шест месеци.

52. С обзиром на горе наведено, Суд сматра да је ова представка поднета ван рока и да је недопуштена према члану 35. ст. 1. и 4. Конвенције.

Из тих разлога, Суд, већином гласова,

Проглашава представку недопуштеном.

Састављено на енглеском и достављено у писаној форми 27. октобра 2016. године.

Fatoş Aracı
Заменик секретара

Luis López Guerra
Председник

ДОДАТАК

1. Ахмет КАМЕНИЦА рођен 25/11/1952 и живи у Сарајеву
2. Емин АГИЋ рођен 05/06/1945 и живи у Вогошћу
3. Емир АГИЋ рођен 13/07/1950 и живи у Вогошћу
4. Сафет АЛИСПАХИЋ рођен 17/09/1956 и живи у Сарајеву
5. Ениз АВДАГИЋ рођен 21/01/1969 и живи у Илијашу
6. Есад АВДАГИЋ рођен 04/05/1956 и живи у Илијашу
7. Расим БИЧИЋ рођен 20/05/1974 и живи у Вогошћу
8. Енес БОГИЛОВИЋ рођен 21/06/1941 и живи у Сарајеву
9. Хасиб БОГИЛОВИЋ рођен 22/04/1973 и живи у Сарајеву
10. Хусо БРЂАНИН рођен 20/12/1948 и живи у Сарајеву
11. Сенад БРЂАНИН рођен 16/09/1972 и живи у Сарајеву
12. Фадил ЧАРДАКОВИЋ рођен 18/05/1954 и живи у Сарајеву
13. Амир ЧАВЧИЋ рођен 06/12/1970 и живи у Сарајеву
14. Хусеин ЧАВЧИЋ рођен 26/04/1958 и живи у Сарајеву
15. Омер ЧАВЧИЋ рођен 30/03/1961 и живи у Рогатици
16. Сабрија ЋЕСКО рођен 10/1968 и живи у Сарајеву
17. Хасан ЦОЦАЛИЋ рођен 10/11/1965 и живи у Сарајеву
18. Мехмедалија ЦУРИЋ рођен 20/03/1966 и живи у Сарајеву
19. Расим ЦУРИЋ рођен 09/05/1957 и живи у Сарајеву
20. Фехим ДУДЕВИЋ рођен 20/06/1954 и живи у Сарајеву
21. Рифет ДУРАКОВИЋ рођен 01/03/1947 и живи у Илијашу
22. Тамил ДУРМИШЕВИЋ рођен 16/06/1965 и живи у Сарајеву
23. Халил ДУРМИШЕВИЋ рођен 03/03/1944 и живи у Сарајеву
24. Хусеин ДУРМИШЕВИЋ рођен 18/07/1972 и живи у Рогатици
25. Мушан ЏЕБО рођен 16/04/1945 и живи у Илици
26. Рамиз ГАКОВИЋ рођен 10/01/1964 и живи у Сарајеву
27. Јусуф ХАБИБОВИЋ рођен 05/08/1943 и живи у Вогошћу
28. Хасан ХАКИЋ рођен 20/03/1957 и живи у Сарајеву
29. Азиз ХАРБАШ рођен 20/01/1951 и живи у Сарајеву
30. Шећан ХОЏИЋ рођен 17/11/1962 и живи у Сарајеву
31. Џевад ХРВАЧИЋ рођен 21/05/1970 и живи у Тузли
32. Сабрија ИМАМОВИЋ рођен 08/08/1957 и живи у Сарајеву
33. Зајко ИМАМОВИЋ рођен 23/07/1952 и живи у Фојници
34. Рамиз ЈУСУФБЕГОВИЋ рођен 23/04/1954 и живи у Сарајеву
35. Сенад ЈУСУФБЕГОВИЋ рођен 01/01/1978 и живи у Сарајеву
36. Амир КАРГА рођен 01/01/1978 и живи у Рогатици
37. Емсуд КАРИЋ рођен 16/10/1968 и живи у Сарајеву
38. Ибрахим КАРТАЛ рођен 28/08/1965 и живи у Сарајеву
39. Шећан КУЛОВАЦ рођен 13/09/1974 и живи у Сарајеву
40. Алија КУСТУРА рођен 18/11/1959 и живи у Сарајеву
41. Исмет ЛИЛИЋ рођен 26/08/1975 и живи у Хамбургу
42. Наско ЛИЛИЋ рођен 16/01/1952 и живи у Сарајеву

43. АмирМЕДНОЛУЧАНИН рођен 05/05/1963 и живи у Илијашу
44. МирсадМЕДНОЛУЧАНИН рођен 26/08/1968 и живи у Илици
45. ЕкремМУХИЋ рођен 10/03/1975 и живи у Тузли
46. СелимНУХАНОВИЋ рођен 17/07/1970 и живи у Сарајеву
47. Муниб ОМАНОВИЋ рођен 27/11/1949 и живи у Рогатици
48. НусретОМАНОВИЋ рођен 03/08/1950 и живи у Рогатици
49. Расим ОМАНОВИЋ рођен 15/07/1959 и живи у Илијашу
50. АмирОМЕРСПАХИЋ рођен 20/08/1974 и живи у Сарајеву
51. АмирОТАЈАГИЋ рођен 06/10/1954 и живи у Сарајеву
52. Едхем ПОЏИЋ рођен 19/10/1959 и живи у Сарајеву
53. Енвер ПОЏИЋ рођен 30/08/1962 и живи у Сарајеву
54. Мирсад РАМИЋ рођен 06/08/1974 и живи у Сарајеву
55. Шемсо РАМИЋ рођен 17/01/1951 и живи у Сарајеву
56. Сакиб РИЗВИЋ рођен 06/05/1954 и живи у Тузли
57. Ахмо РУЧИЋ рођен 24/08/1955 и живи у Вогошћу
58. Асим САЛИЋ рођен 28/04/1954 и живи у Сарајеву
59. Суљо САЛИЋ рођен 19/04/1946 и живи у Илијашу
60. Идриз САЛКУНИЋ рођен 05/10/1950 и живи у Рогатици
61. Суљо СУЛЕЈМАНОВИЋ рођен 02/07/1951 и живи у Фојници
62. Несиб ТАБАКОВИЋ рођен 30/07/1978 и живи у Сарајеву
63. Галиб ВАТРЕШ рођен 06/01/1946 и живи у Сарајеву
64. Азиз ВИЛИЋ рођен 03/12/1967 и живи у Илијашу
65. Авдија ЗИМИЋ рођен 05/03/1975 и живи у Илици
66. Мехо ЗИМИЋ рођен 07/05/1971 и живи у Сарајеву
67. Осмо ЗИМИЋ рођен 13/11/1958 и живи у Сарајеву